

Et Tidsbilde

Klipp fra et kåseri på Sandetun 14. oktober, 2005
ved Einar Engebretsen

For å vite hvor vi står og hvor vi går, bør vi vite hvor vi har vært. Fortiden sluker fremtiden med glupende appetitt. Nåtiden forsøker heseblesende å få et lite fotfeste imellom.

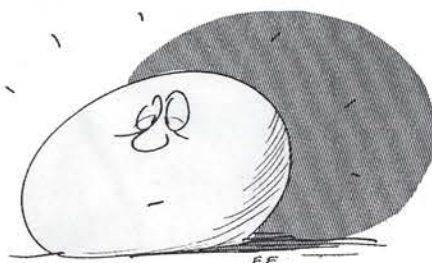
Mine forfedre og formødre kom alle fra Vestfold, men jeg vokste opp i Oslo, ikke langt fra Bislett. Vi bodde i en leiegård, i femte etasje, uten heis. To ganger i uken vandret en bonde opp alle trappe- ne og satte fra seg et spann med melk utenfor vår kjøkkendør. Og hver morgen kl. 7 lå dagens avis på dørmatten. I 1925 lå gjennomsnittslønnen på 1 krone og 71 øre.

... flere blir styrtrike

Når min mor bakte boller, var oppskriften enkel – alle visste hva en bolle inneholdt. Det var for ca. 80 år siden.

I dag er det andre boller. For ikke lenge siden kjøpte jeg en plastpose med 8 boller i, her i Sande. For å være på den trygge siden leste jeg varedeklarasjonen utenpå posen. Det fortalte meg den glade nyhet – for meg nyhet – at bollene

EN STABIL BOLLE

var utstyrt med Stabilisator E 412. "Stabilisator" brakte tanken hen til danskebåten i høy sjø. Rosinboller i opprørt hav er mer sjeldent på mine trakter. Naturlig nok spør jeg – hva er en ustabil bolle?

Videre opplyste poseteksten at bollene var fylt med Modningsmiddel E 300. Da gikk det opp for meg at jeg var en privilegert mann som ikke bare hadde sikret meg mot ustabile boller, men også hadde fått modne boller.

Det ante meg hvor vanskelig min barndom må ha vært, oppvokst som jeg var i en tid hvor en bolle enten var fersk eller gammel. Tiden imellom var i høyden 24 timer. Vår tid har skapt boller med evig liv, balsamert som gamle egyptiske faraoer. På denne posen sto det at holdbarhetsdatoen var 8 uker frem i tid.

Men varedeklarasjonen hadde mer på hjertet. Den betrodde meg med stolthet at bakeren hadde hatt Emulgator E 417 i bolledeigen. Min første reaksjon var taknemlighet for at det ikke var en alligator. Jeg har alltid vært motstander av å blande alligatorer inn i mine rosinboller.

Da foretrekker jeg "emulgator", selv om jeg ikke har ringeste begrep om hva det er. Jeg må ha fått en av landets mest

pratsomme bolleposer, for den kunne ikke vente med å fortelle meg at bollene var vaksinert med Surhetsregulerende middel E 331. Er det en god eller dårlig nyhet? Videre fortalte den at bollene hadde Amylase. Det bekymrer meg. Kan det være en kjønns sykdom? Nepp. Men jeg holder alle muligheter åpne inntil noen forteller meg hva det er. Naboen jeg har spurt, vet heller ikke – og alle mine naboen er ellers velinformerte, intelligente mennesker. Dette viser hvor uoversiktlig og vanskelig ting kan være. MEN – så er det ting som er blitt enklere: 14 kg. manuskripter kan bli til en 14 grams CD.

Jeg arbeider med en bok om Ruth Lagesen, Norges første kvinnelige orkesterdirigent. For 60 år siden var dirigentyrket mannsdominert. Kvinner skulle bare dirigere kor – ikke orkestre. Men Ruth Lagesen brøt gjennom i denne mannsbastionen.

Adresseavisa i Trondheim sammenlignet hennes situasjon med Grete Waitz' og Ingrid Kristiansens før de for alvor begynte å løpe maraton. Det samme gjaldt en skiløper som Berit Mørdre Lammedal. Kvinner skulle på den tiden ikke løpe så fort så langt – de kunne bli svette. Mye god forandring er skjedd på kvinnefronten de siste tre årne, selv om det sikkert bør skje mer.

Lagesen – som døde i april i år, 90 år gammel – etterlot seg ca. 14 kg. med avisartikler, kritikker, fotografier, brever, plakater m.m. Det koker jeg nå ned til en 14 grams CD. Det er som å koke en elefant ned til en kopp buljong. Det lar seg gjøre, billedlig talt: det er et typisk tidsbilde.

Når det gjelder digitalbøker: 86% av all informasjon kommer i dag digitalt – bare 14% blir levert på papir.

Vår tids problem er ikke at vi får for lite informasjon, men for meget. Massemedia – eller la oss kalle det MASEmedia – overøser oss med synspunkter og meninger som ofte blir servert som fakta.

Vanskeligheten blir ofte ikke det å vite, men å velge hva som er viktig å vite av alt vi vet.

Det er vitenskapelig bevist at vi mennesker stadig blir eldre og eldre, men ikke blir dummere. Det ville være trist om vi ble dummere og dummere, men ikke eldre. I avisene leser vi at flere og flere unge får astma. Legene spør seg om årsaken. Hva er det i vår tid som fremmer en slik sykdom? Kanskje den danske humoristen Piet Hein har et poeng i et dikt han kaller HASTMA:

Vi fyller tiden tett
med hast og flid
og bruker livet
til at spare tid.
Men når med tiden
livets tid er faret
- hvor har vi så
den tid som vi har sparet?

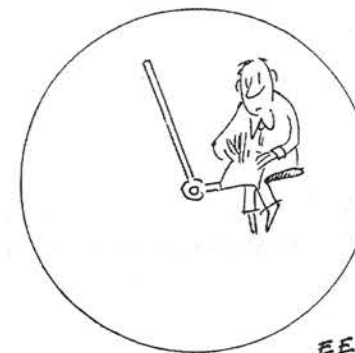

HASTMA

Den norske poeten og gitaristen, Ole Paus, uttalte for en tid siden: "Min generasjon har ikke gitt verden annet enn fire nye yrker: sexologer, ekteskapsrådgivere, finansanalytikere, og krisepsykiatere." Helt nylig sa den samme Paus i et intervju i Aftenposten: "Jeg sier

ikke at det var bedre før. Den gang var det tøft på en håndgripelig måte. Det var lettere å få øye på hverandre. Nå er jeg bare en gammel mann. Vår tid er nesten som en slags Holbergsk tid: Folk er forfengelige, styrtrike, ensomme og hjelpeløse. Folk er fiender av sin egen samtid."

Vi formulerer og manipulerer tidsbildet. Hvis vi sier "de fleste syke er gamle" så er det riktig. Men hvis vi sier "de fleste gamle er friske",

er det også rett. "De fleste syke er gamle" virker deprimerende. "De fleste gamle er friske" virker inspirerende. "Du skal reise deg for de grå hår og vise de gamle ærefrykt" står det i 3. Mosebok, kapittel 19. Bibelen lærer oss respekt for de

gamle. Min personlige overbevisning er at når vi som folk mister respekten for Bibelen, mister vi respekten for de gamle. Ordet gammel blir foraktet til et punkt hvor vi ikke ønsker å bruke det mer.

I gymnastikken på folkeskolen lærte vi at når du balanserer på bommen, skal du feste blikket på et punkt langt borte. Ser du ned, faller du. Hvis vi tar evighetsperspektivet vekk fra vårt tidsbilde, blir det unødvendig mye snubling i hverdagen.

En gang i tiden hadde vi et hjem for gamle. Så ble det bestemt at gamle mennesker ville vi ikke ha, dermed ble det "et senter for eldre". Det gikk ikke lange stunden før "eldre" minnet for meget om "gammel" – da kom "senior". Dagen kommer nok når noen vil mistenke at begrepet "senior" har noe med gammel å gjøre. Da må vi finne et nytt ord som vi kan pudre og sminke oss med – skjule tidens grå hår og rynker.

Jeg fyller 80 år om kort tid. Kall meg en gammel mann – det er en hederstittel jeg er takknemlig for.

